

Vägledning i frågor om person i politiskt utsatt ställning

Fjärde upplagan

Beslutad av Simpts styrgrupp i november 2022

Innehållsförteckning

7.1.6 Person i politiskt utsatt ställning	3
Inledning	3
Vad är ett statsägt företag?.....	4
Omfattas personer i förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan i statsägda företags dotterföretag av definitionen av person i politiskt utsatt ställning?	4
Åtgärder för att bedöma om en person är i politiskt utsatt ställning	5
Hur omfattande information bör lämnas till kunden i de fall fråga ställs om dennes PEP-status?	6
Är det någon skillnad om en verklig huvudman eller en alternativ verklig huvudman är PEP?	7
8.5.1 Åtgärder när kunden eller kundens verkliga huvudman är PEP.....	7
Inledning	7
Omfattningen på de åtgärder som ska vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen.....	7
8.5.2 Vilka faktorer bör beaktas vid bedömningen av om kundrelationen med en tidigare PEP är förknippad med hög risk?.....	8

Simpts vägledning har tagits fram av sju organisationer i finansbranschen och deras medlemmar. Den utgår från medlemmarnas behov av vägledning och är inte avsedd att vara heltäckande.

Vägledningen beskriver hur branschen tolkar och tillämpar penningtvättsregelverket i aktuella delar.

Vägledningen ersätter inte lagar, föreskrifter och andra rättskällor. Dessa måste alltid beaktas och tillämpas i förekommande fall.

Det finns inte någon skyldighet att använda vägledningen. Den som använder vägledningen måste alltid göra bedömningen om vägledningen är tillämplig i det enskilda fallet.

Denna del av vägledningen är branschgemensam. Den är relevant för alla verksamhetsutövare, om inte annat anges. Vägledningen ska läsas tillsammans med och kompletterar den grundläggande vägledningen om kundkännedom. Rubriknumreringen motsvarar numreringen i den grundläggande vägledningen.

Frågor om person i politiskt utsatt ställning finns även i andra delar av vägledningen, se bl.a. vägledningen om verklig huvudman och vägledningen om kundkännedom för finansbolag, försäkringsföretag respektive försäkringsförmedling.

I denna del av vägledningen hänvisas till lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvättslagen) och lagen (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän (registerlagen).

I denna fjärde upplaga har avsnittet om åtgärder för att bedöma om en person är i politiskt utsatt ställning ersatt frågan om när s.k. PEP-listor kan användas. Dessutom har en del tillägg och redaktionella ändringar gjorts.

Det som sägs i denna vägledning om när kunden är en person i politiskt utsatt ställning ska tillämpas också när kunden är en familjemedlem eller känd medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning. Se om familjemedlem och känd medarbetare i avsnitt 7.1.6 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom.

7.1.6 Person i politiskt utsatt ställning

Inledning

Frågeställningar rörande personer i politiskt utsatt ställning kan aktualiseras dels vid etableringen av en affärsförbindelse (s.k. on-boarding), dels vid uppföljningen av affärsförbindelsen och de uppgifter som verksamhetsutövaren har om kunden (s.k. on-going customer due diligence, ODD).

I avsnitt 7.1.6 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom finns en sammanställning över bl.a. de funktioner som omfattas av begreppet person i politiskt utsatt ställning.

I detta avsnitt hanteras bl.a. några frågor som avser definitionen av person i politiskt utsatt ställning och några frågor som handlar om att bedöma om en person är i politiskt utsatt ställning.

Vad är ett statsägt företag?

Med person i politiskt utsatt ställning (PEP) avses en fysisk person som har eller har haft en viktig offentlig funktion i en stat eller i en internationell organisation (1 kap. 8 § punkten 5 penningtvättslagen). Definitionen omfattar bl.a. personer som ingår i *statsägda företags* förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan (1 kap. 9 § punkten 7 penningtvättslagen).

Staten kan äga och kontrollera ett företag i olika stor omfattning. Frågan är om ett företag är statsägt i den mening som avses i 1 kap. 9 § punkten 7 penningtvättslagen oavsett hur stort inflytande staten har i företaget.

Det kan konstateras att i andra bestämmelser i penningtvätsregelverket tar regleringen sikte på företag där staten har ett direkt eller indirekt bestämmande rättsligt inflytande. I 1 kap. 2 § registerlagen undantas bl.a. staten och företag där staten har ett direkt eller indirekt bestämmande rättsligt inflytande från registreringskyldighet. Av 2 kap. 4 § punkten 1 penningtvättslagen framgår bl.a. att en omständighet som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är låg, är att kunden är en stat eller ett företag där staten har ett direkt eller indirekt rättsligt bestämmande inflytande.

Enligt penningtvättslagens förarbeten utövas bestämmande inflytande genom ägande till mer än 50 procent eller befogenhet att på annat sätt diktera beslut i alla förekommande frågor, t.ex. genom att kunna utse majoriteten i företagets styrelse (jfr prop. 2016/17:173 s. 450 och 562 ff.).

I likhet med den begränsning som finns i ovan nämnda bestämmelser i penningtvätsregelverket bör det också i detta sammanhang krävas ett bestämmande inflytande, dvs. ett ägande till mer än 50 procent eller befogenhet att på annat sätt diktera beslut i alla förekommande frågor, t.ex. genom att kunna utse majoriteten i företagets styrelse. När staten inte har ett bestämmande inflytande i ett företag, blir konsekvensen att personer som ingår i företagets förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan inte anses vara PEP. Som ytterligare stöd för denna tolkning kan det noteras att i Danmark omfattas företag där staten äger 50 procent eller mer eller på annat sätt har faktisk kontroll över företaget.¹

Se Simpts vägledning om verklig huvudman för frågan vad det innebär att ett statsägt företags verkliga huvudman är PEP.

Omfattas personer i förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan i statsägda företags dotterföretag av definitionen av person i politiskt utsatt ställning?

Med person i politiskt utsatt ställning (PEP) avses en fysisk person som har eller har haft en viktig offentlig funktion i en stat eller i en internationell organisation (1 kap. 8 § punkten 5 penningtvättslagen). Med viktig offentlig funktion i en stat avses bl.a. personer som ingår i statsägda företags förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan (1 kap. 9 § punkten 7 penningtvättslagen).

Tolkningen är att personer i förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan i statsägda *dotterföretag* inte omfattas av definitionen av PEP.

¹ Danska Finanstilsynets vägledning om PEP (se s. 5) [Vejledning til reglerne om politisk eksponerede personer 010218 pdf \(5\).pdf](#)

Tolkningen bygger på att de funktioner som omfattas av "viktig offentlig funktion i en stat" genomgående är på en mycket hög nivå såsom stats- och regeringschef, ministrar i regeringen samt parlamentsledamöter. Bedömningen är därmed att det är funktioner där det utövas ett stort mått av politisk eller annan makt som avses. Det kan noteras att personer med funktioner i kommuner och regioner inte är PEP. Inte heller personer med funktioner i företag ägda av kommuner eller regioner är PEP.

Det bedöms inte finnas tillräckliga riskbaserade skäl för att göra en extensiv tolkning av vilka funktioner i statsägda företag som avses med viktig offentlig funktion. Dotterföretag till statsägda företag bedöms normalt sett vara längre ifrån den politiska makten än vad moderföretaget är, vilket borde innebära en minskad korruptionsrisk. Sammantaget bedöms det vara de funktioner som finns i den högre hierarkin i de statsägda företagen som innehar viktiga offentliga funktioner, inte de som har funktioner i dotterföretagen. Det är också en bedömning som gjorts i det danska och norska genomförandet av regelverket.²

Tolkningen utesluter dock inte att en helhetsbedömning i vissa enskilda fall kan föranleda att skärpta åtgärder ändå vidtas. Det kan t.ex. vara fallet om moderföretaget utgör mer av ett skal, såsom t.ex. ett holdingbolag, och den faktiska beslutanderätten tydligt ligger hos dotterföretaget.

Även om en ledningsperson hos ett dotterföretag till ett statsägt företag inte anses vara PEP, kan bedömningen i det enskilda fallet ge vid handen att uppdraget eller ställningen som personen har innebär en förhöjd risk, vilket medför att skärpta åtgärder vidtas av det skälet. Det kan också i vissa fall finnas anledning att anse att risken är hög när kunden är ett dotterföretag till ett utländskt statsägt företag i ett land med t.ex. bristfällig penningtvättslagstiftning.

Åtgärder för att bedöma om en person är i politiskt utsatt ställning

Bedömningen av om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (PEP) är viktig eftersom den utgör underlag för att avgöra om skärpta åtgärder ska tillämpas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen, dvs. åtgärder för att ta reda på varifrån de tillgångar som hanteras inom ramen för affärsförbindelsen eller den enstaka transaktionen kommer, skärpt fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen och inhämtande av godkännande från behörig beslutsfattare.

Det anges inte i penningtvättsregelverket *hur* verksamhetsutövaren ska göra bedömningen av kundens eller kundens verkliga huvudmans PEP-status, dvs. vilka åtgärder som ska vidtas. Av förarbetena till penningtvättslagen framgår att åtgärderna ska bestämmas av den risk som kan förknippas med kundrelationen enligt den metod för riskklassificering som anges i 2 kap. 3 § penningtvättslagen. Det framgår vidare att beroende på den risk som kan förknippas med kundrelationen kan åtgärderna i vissa fall fullgöras genom kontroll mot listor med personer i politiskt utsatt ställning (dvs. s.k. PEP-listor), medan sådana åtgärder i andra fall inte är tillräckliga (prop. 2016/17:173 s. 526).

² Danska Finanstilsynets vägledning om PEP (se s. 5) [Veiledning til reglerne om politisk eksponerede personer 010218 pdf \(5\).pdf](#)

Norska Finanstilsynets vägledning till den norska penningtvättslagen (se s. 48) [veileder-til-hvitvaskingsloven.pdf \(finansstilsynet.no\)](#)

VÄGLEDNING PERSON I POLITISKT UTSATT STÄLLNING

Det finns alltså utrymme för en riskbaserad flexibilitet kring vilka åtgärder som kan vidtas för att bedöma om en person är i politiskt utsatt ställning.

I praktiken ställs ofta frågor till kunden om dennes (eller verkliga huvudmannens) PEP-status inom ramen för kundkännedomsprocessen. Det finns inte något krav på att göra kontroll mot PEP-lista, men uppgifterna som kunden lämnar kan verifieras genom kontroll mot PEP-lista. De två åtgärderna kan därmed komplettera varandra. Verksamhetsutövaren kan också riskbaserat göra bedömningen att det räcker att antingen göra kontroll mot lista eller att fråga kunden.

Kontroll mot PEP-lista kan också vara ett sätt att följa upp förändringar kring kundens PEP-status. Det kan riskbaserat bedömas lämpligt även i de fall verksamhetsutövaren vid inledandet av affärsförbindelsen både har ställt frågor till kunden om PEP-status och gjort kontroll mot lista. Som ett alternativ kan uppgifterna följas upp genom att frågor ställs till kunden. Åtgärderna kan riskbaserat behöva komplettera varandra även i uppföljningen.

Avgörande för om verksamhetsutövaren ska kunna förlita sig på en PEP-lista är att verksamhetsutövaren bedömer dels att den innehåller tillräckliga uppgifter, dels att den är tillförlitlig. När det finns osäkerhet kring riktigheten i en träff mot PEP-listan, måste verksamhetsutövaren alltid gå vidare med andra åtgärder, t.ex. vid namnlighet utreda om kundens personnummer, födelsedatum eller annan information om kunden överensstämmer med den data som finns i listan. Se också Eba:s riktlinjer för riskfaktorer, riktlinje 4.49. [Guidelines ML TF Risk Factors SV.pdf \(europa.eu\)](#)

Hur omfattande information bör lämnas till kunden i de fall fråga ställs om dennes PEP-status?

Vid bedömningen av om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (PEP) kan verksamhetsutövaren ställa frågor till kunden om PEP-status. Det innebär dock inte att verksamhetsutövaren måste hänvisa till eller använda begreppet person i politiskt utsatt ställning eller förklara begreppets innebörd. Frågor kan i stället ställas kring exempelvis kundens position.

Det kan också räcka med att i en blankett ställa frågan om personen är en person i politiskt utsatt ställning – Ja eller Nej – och sedan hänvisa till frågor och svar (Q&A) på företagets hemsida för en närmare förklaring.

Även om det inte finns något krav på hur omfattande information som behöver lämnas till kunden i samband med att frågan ställs och det är upp till verksamhetsutövaren att avgöra hur frågorna ställs, är det viktigt att kunden faktiskt förstår frågeställningen. Detta för att verksamhetsutövaren välgrundat ska kunna bedöma kundens och den verkliga huvudmannens PEP-status.

Om verksamhetsutövaren inte använder en lista med personer i politiskt utsatt ställning (s.k. PEP-lista) som ett komplement till att fråga kunden, är informationen som förmedlas till kunden kring definitionen av PEP och att denne har förstått innebörden av denna än viktigare.

Är det någon skillnad om en verklig huvudman eller en alternativ verklig huvudman är PEP?³

Verksamhetsutövaren ska bedöma om kunden eller kundens verkliga huvudman är person i politiskt utsatt ställning (3 kap. 10 § penningtvättslagen). Penningtvätsregelverket gör i detta sammanhang inte skillnad mellan verklig huvudman och alternativ verklig huvudman.

I praktiken kan de olika typerna av verkligt huvudmannaskap dock komma att inverka på riskbedömningen av kunden. Ett sätt att resonera är att risken kan vara högre och andra åtgärder krävas när det är någon som äger eller kontrollerar kunden som har investerat kapital i kunden, jämfört med om det är en alternativ verklig huvudman, som inte nödvändigtvis investerar kapital i kunden. En alternativ verklig huvudman kan dock använda kundens affärsförbindelse för penningtvätt och finansiering av terrorism på andra sätt.

8.5.1 Åtgärder när kunden eller kundens verkliga huvudman är PEP

Inledning

När kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (PEP) ska skärpta åtgärder för kundkännedom vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen.

Omfattningen på de skärpta åtgärderna behöver inte vara densamma avseende alla kundrelationer när kunden eller kundens verkliga huvudman är PEP, utan bör bestämmas utifrån den risk som kan förknippas med kunden. Verksamhetsutövaren behöver analysera risken för att utnyttjas och – på samma sätt som i andra situationer – vidta åtgärder i den omfattning som är lämplig utifrån risken.

I avsnitt 8.5.1 i den grundläggande vägledningen om kundkännedom finns en beskrivning av de åtgärder som ska vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen. I detta avsnitt hanteras frågan om omfattningen på de åtgärder som ska vidtas.

Omfattningen på de åtgärder som ska vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen

Verksamhetsutövaren avgör, utifrån sin riskbedömning, i vilken omfattning som åtgärder vidtas enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen.

Här ges några exempel på faktorer som kan påverka risken och därmed i vilken omfattning som åtgärder vidtas.

- Risken som är förknippad med den aktuella produkten eller tjänsten
- Personens geografiska kopplingar
- Vilken bransch kunden är verksam i
- Bedömd risk förknippad med en viss typ av PEP, t.ex. att kunden har flera funktioner som innebär att denne är PEP
- Vilken position personen har i företaget
- Hur stort inflytande som personen har i kunden, t.ex. om personen utövar kontroll genom sitt innehav av andelar och samtidigt ingår i styrelsen eller om det är en passiv ägare

³ I vägledningen om verklig huvudman finns frågan Ska personer i politiskt utsatt ställning identifieras för ett bolag som är upptaget till handel på en reglerad marknad eller ett dotterföretag till ett sådant bolag?

Vid högre risk kan t.ex. uppgifterna om medlens ursprung behöva verifieras i större omfattning än annars.

När risken är lägre kan de åtgärder som måste vidtas hållas på en mindre omfattande nivå. Det kan bl.a. innebära att efterforskning av medlens ursprung kan inskränkas till en fråga till kunden och att uppföljningsintervallen kan vara längre jämfört med kunder som konstaterats medföra högre risk. Exempel på när förekomsten av PEP kan innebära att åtgärderna kan hållas på en mindre omfattande nivå är när kunden är ett svenskt statligt bolag eller när kunden enbart innehar en lågriskprodukt, t.ex. livförsäkring utan sparmoment.

8.5.2 Vilka faktorer bör beaktas vid bedömningen av om kundrelationen med en tidigare PEP är förknippad med hög risk?

Efter att en person har upphört att utöva de funktioner som innebar att personen var i politiskt utsatt ställning (PEP), ska skärpta åtgärder enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen vidtas i ytterligare 18 månader. Efter 18 månader ska åtgärder vidtas under förutsättning att risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med kundrelationen bedöms som hög (3 kap. 20 § penningtvättslagen). Det föreligger således inte någon presumtion för fortsatt hög risk efter karenstiden, men kundens tidigare ställning bör beaktas som en av flera faktorer som kan påverka riskbedömningen (prop. 2016/17:173 s. 532). Detta bedöms innebära att om risken efter karenstiden om 18 månader inte är hög på grund av att kunden eller kundens verkliga huvudman har varit PEP, vidtas inte heller åtgärder fortsatt enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen.

Exempel: Kunden är ett bolag som är etablerat i ett högriskredjeland. Den verkliga huvudmannen har varit PEP. 18 månader efter att den verkliga huvudmannen upphörde att utöva de funktioner som innebar att denne var PEP, bedöms den verkliga huvudmannens tidigare ställning inte vara en faktor som gör att risken med kundrelationen bedöms som hög. Åtgärder vidtas därför inte fortsatt enligt 3 kap. 19 § penningtvättslagen. Däremot är risken hög på grund av kundens etablering, vilket innebär att skärpta åtgärder vidtas av detta skäl (men inte enligt 3 kap. 19 §).

Det finns inte något entydigt svar på frågan vilka faktorer som bör beaktas vid den riskbedömning som ska göras efter 18 månader. Utgångspunkten för bedömningen bör dock kunna vara den position och det inflytande som personen har efter att denne har upphört att vara PEP.

Exempel på riskhöjande faktorer:

- Om personen har varit PEP i en relationsbyggande funktion, t.ex. som ambassadör.
- Om personen i praktiken fortsätter att ha den roll som denne hade i egenskap av PEP.
- Om personen varit PEP i ett land med hög nivå av korruption och annan relevant brottslighet (t.ex. brottslighet som genererar stora brottsvinster som måste tvättas, exempelvis narkotikabrottslighet).
- Om personen har en ny tjänst eller uppdrag som ger personen makt och inflytande som skulle kunna möjliggöra otillbörlig vinning för egen eller annans räkning.

En risksänkande faktor kan vara att personen, efter att ha varit PEP, har pensionerats.